

ИДВА ЛИ КРАЯТ НА СВЕТОГЛЕДНИЯ ЦИНИЗЪМ? ПАПА ФРАНЦИСК КАТО УЧИТЕЛ ПО НРАВСТВЕНОСТ

ЕРИКА ЛАЗАРОВА

Институт за изследване на обществата и знанието, БАН

erika.lazarova@hotmail.com

IS THE END OF THE WORLDVIEW CYNICISM COMING? POPE FRANCIS AS A TEACHER OF MORALITY

ERIKA LAZAROVA

Abstract

The Pope reformer Francis II is a sublime example for a moral way of life. That is why he is an inspiration for the contemporary humanity, which has lost its moral landmarks in the postmodern cultural situation, where the relativisation of moral values has become a rule, not an exception. His ideas about a new evangelization and ecumenism are based on the authentic Christian values such as the love of neighbor, the protection of the injured and insulted, the care for human dignity, as well as on the just critique of greed and consumerism. His views on integral ecology are very important and their ethical interpretation reveals new perspectives for preservation of the earth as a common home of humanity.

Keywords: Pope reformer, new evangelization, integral ecology, solidarity, love of neighbor.

„Злочестина за тях, които са построили домовете си от
пясък, защото ще бъдат сринати до основи, а те ще
погинат от меч. А тези, които са трупали злато и сребро,
ще погинат изведнъж при Страшния съд...”
(Енох, 94-9)

Не случайно избрах това мото, той като то отразява най-адекватно усилията на папа Франциск II да бъде папа на бедните и да върне Църквата на онези, които Христос искаше да влязат в нея и да намерят утешение – нещастните и онеправданите. Същите,

които умираха в името на Христовата вяра и я направиха чрез саможертвата си от ерес световна религия.

Много папи са били велики личности, но не и велики, тоест, *достойни хора*. Папа Франциск избира пътя на Христос – да бъде обругаван и неразбиран. Защото е **реформатор**, какъвто е и Учителят от Галилея. Само исторически и интелектуално ограничените люде не желаят да възприемат факта, че мисията на Исус е не просто да реформира юдейската религия, но да създаде нов модел на човешки отношения и ново разбиране за нравствените ценности, основаващо се на принципите на равенството, братството, солидарността и любовта между хората. Неслучайно той преобръща ценностната система на своето време, заменяйки кредото *”Око за око, зъб – за зъб”* с *формулата на всеобемащата Божия любов, на която е способен дори и най-малкият и унижен човек „Обичай Ближния си като самия себе си”*.

Евангелският хуманизъм е **реален хуманизъм**, чиято религиозна фразеология не може да затъмни смисъла на *Христовата духовна революция*, променяща чрез личността и словата на Спасителя самото схващане за човека, който може да бъде спасен от изпитанията на неистинското битие единствено чрез любовта, тоест, издигане над ограничеността на Себето и преодоляване на омразата в свят, където човек за човека е враг и угнетител.

Христос идва като избавител именно в юдейската общност в Палестина, защото, както разкрива *Ерих Фром* – един от най-големите мислители на XX век, бедните са голям проблем в общество, където низините на обществото, т.нар. *ам-хаарец* или *народът на страната*, са синоним на угнетеност и безправие [1] и са в перманентен конфликт с висшите слоеве – аристокрацията и фарисеите – заможните, книжниците, като последните дори говорят за *погнусата* към низкородените [2], а фактически отритнатите от обществото им отговарят с *омраза*, за която намираме достатъчно свидетелства в *Талмуда*. Това обяснява еманципаторската роля и обаянието на Исус и неговата духовна революция. Учението му бързо преминава границите и се разпростира из цялата Римска империя, където християнство става синоним на *„религия на бедните”*. Робите в Рим, както и безправните в Юдея, в еднаква степен са привлечени и спечелени от обещанията за *света на отвъдната правда*, където няма бедни и богати, а Божията милост е за смирените и измъчените.

Поставящите материалното си благополучие над всичко, понеже твърде късно ще осъзнаят, че не са привилегировани навеки. Те ще плащат за високомерието си към бедняците и ще разберат в страдания, че става въпрос за неносещо щастие имане. Точно, защото богатството е *илюзорно битие*, лишените от хляб или изкарващи го с мъка и сълзи, ще бъдат утешени бащински от любящия Бог, който **най-много обича малките - неимащите и страдащите**. И в това е уникалността на утехата в Христовите проповеди, *превърнали една преследвана религия във вероизповедание на милиони*. Понеже са насочени, от една страна, към осъждане на имотното неравенство като гибелно за човешката еволюция и еманципация. От друга страна, непреходното им значение е свързано точно с *хоризонтите на надеждата* за човешко съвършенство, свобода от ограниченията на материалното битие и реално постижимо братство.

Необходимо е и днес, както някога това са правили „истинските християни“ от първите два века от историята на евангелската религия, по-често да се припомним, че философията на Евангелието е преди всичко *нравствена философия* и тя обещава *състояние на духовен комфорт*, детерминиран от *уважение към самоценността на всеки човек*. Еманципацията на духа е и отрицание на порядките и властовите структури, които унижават и потискат личността. Важно е не имането, а качеството *на живота в любов и хармония*.

Властта на Христос не е от този свят и примамките на мирската суета не могат да бъдат цел на нравствения живот. Моралното съществуване предполага превръщането му в *личност на духовните ценности*. А това става възможно само, когато той се познае и осъзнае като обект на собственото си *самовъзвисяване чрез превъзможване* на физическата си природа като греховна. И тук ранг и богатство не могат да помогнат. Те дори са препятствие по пътя към Бога, тъй като материалните привързаности са окови за духа. Вкусилите от страданията, прости и смирени люде обаче ще получат утешение и обич, изтриваща сълзите и раждаща усмивката на праведните:

„Блажени вие, бедни духом, защото ваше е Царството Божие. Блажени, които гладувате сега, защото ще се нахраните. Блажени, които плачете сега, защото ще се разсмеете.” (Лука, 6:20)

Истинското добро е и възстановяване на космическото равновесие между силите на Светлината и Мрака. Да не трепериш над знаците на богатство и да не зависиш от

притежанието си, се числи към **най-висшите нравствени добродетели** на истинския християнин. Защото само бедният е свободен от оковите на собствеността и може изцяло да се отдаде на вярата. Богатите грешници пък получават заслуженото си наказание, понеже не са живели според Божествения закон. Отклонили се от него, те са станали заложници на сатанинските примамки на заблудата да се мислиш за *по-горен от другите, ако ги надминаваш по богатство и власт*. Те са живели разкошно и в безгрижие, „угоили сърцето си”, но не са познали Пътя на праведниците.

Ако бедността не е недостатък или лишение от божията милост, то истинското блаженство е в *служенето на доброто* като утвърждаване на евангелските ценности и добродетели, тоест, самореализация на живот на скромност и ограничаване на собствеността и на материалните нужди. Преодолявайки материалните си щения, людетe се приближават до Божественото. Едва тогава може да се промени качествено и животът на ниво физически свят, като паралелно се променя и общественото битие.

Бедността е блажено състояние на необремененост от материалното, учи Христос, който сам е избрал пътя на скромността, въздържанието и бедността. Естествено, за всички, които приемат като естествен процес мамонизацията на църквата и предпочитат Догмата пред Живата евангелска любов, Папа Франциск II е **неудобен**, защото се осмелява да изрече неудобните истини за един свят, който е забравил Христос, дошъл в името на бедните и страдащите, а лицемерите и грешниците таят илюзията за спасение с материални дарове.

Изглежда, винаги е по-лесно и безопасно да вървиш не по пътя на *нравственото самоусъвършенстване*, а на откупването личните погрешки и дори дълбоката греховност с ритуали, индулгенции, дори със строеж на храмове. А скромното и самоотвержено следване и служене на божествените истини се подменя с вяръност към решения на Църковни събори и с лишаване правото на вярващия да търси Бог и да го познава чрез разума и сърцето си. Иначе щеше ли Христос да даде своите истини на неуки хора – каменари или рибари и да постави като камък на своята Църква Петър. А и той сам - един дърводелец, макар и от Давидово коляно, се превърна в Световен учител, защото не се боеше да се противопостави на силните на деня, независимо дали са светски или религиозни властимеющи. И точно затова умря на кръста, но превърна смъртта си в тържество на Вечния живот.

Тъй като именно с уважението и грижата си към *всеки човек като ценност*, християнството осъществява преврат в религиозния живот на човечеството. Неговата първична чистота възстановява папа Франциск II, напомняйки на забравилите дълбокия етичен смисъл на евангелските максими, че *религията е преди всичко живот в нравственост в името на Божията истина, любов и справедливост*. За да не са затъне в идолопоклоничество и фарисейщина. Не храмовете са важни, а истинната вяра, с която се молят божиите чеда. Няма нищо по-лесно от това да спазваш обрядната страна, а да грешиш всекидневно спрямо ближните си, а следователно, и спрямо Христос. Та нали по подобен начин не просто Христовото учение става заложник на църковната институция, но и будизмът от велико еманципационно учение, отричащо ритуалите, се превърна в могъщ култ с идоли, храмове и свещенослужители?

Следвайки примера на големите си предшественици от втората половина на XX век, които не се поколебаха да отстъпят от Канона там, където наука казва решителната си дума – за сътворението на света и за политическите права и свободи на хората, за илюзорността на властта и за неразтрогваемостта на брака, та се стигне дори до разрешаване на разводите в католическия свят и официалното извинение на Църквата за ужасите и произвола на Инквизицията, папа Франциск не се колебае да говори на неудобни теми като контрола над раждаемостта или за извънземните, предупреждавайки, че не сме сами във Вселената [3].

Но истинското предизвикателство към съвременния консумативен свят е критиката на новия папа срещу пленничеството на материалните интереси. **Обявявайки се срещу язвите на бедността и бездуховността в съвременния живот**, той се възвръща към изконната Христова роля – *да бъде учител по нравственост* и да критикува всички социални и верски практики, които противоречат на Божествения закон на любовта, който е едновременно и закон на братството и на солидарността между хората като „братя во Христе”.

И не може да не буди недоумение защо са толкова неприкрито ожесточени критиките към този благочестив мъж. Когато немският теолог *Мартин Мозебах* заявява пред престижното списание „*Шпигел*”, че папа Франциск обслужва емоциите на тълпата и с публичните си изяви *профитира, тоест, печели популярност за сметка на църквата*, той забравя простичкия, но основополагащия факт, че папската институция е осъществена като лично съзидателство на апостол Петър и в този смисъл дейността на

всеки папа твори стила на Църквата, помагайки ѝ да се реабилитира за определени исторически грешки като Инквизицията например и да отговоря на актуалните въпроси на човешкото развитие, без да остава на нивото на предкоперниковата астрономия и космологията преди Джордано Бруно и Галилей.

В този смисъл наистина *името Франциск е цялостна програма за действие* и тя видимо тревожи консервативните кръгове в църквата, проповядвайки „бедност и смирение вместо великолепие и мощ“.

Показателно е, че за известния съвременен теолог новият Папа прави свой успешен PR, но загърбва църковните традиции:

„Мозебах: Да, Франциск от Асизи е абсолютната противоположност на папството, антагонистът на институционализираната църква. Той самият никога не е желал да стане част от йерархията, на която е бил дълбоко предан, но за себе си и за своите монаси е отстоявал един съвсем друг модел, един анархичен модел.

„Шпигел“: С други думи, папа Франциск противоречи на самия себе си още със самото си име?

Мозебах: Църквата, която се състои от много противоположности, живее от противопоставянето между папството и св. Франциск. Това е едно плодотворно противопоставяне за нея. Църквата се нуждае както от институцията, така и от анархичния християнин. Само че тези два полюса не могат да се съберат в един човек.

„Шпигел“: Може би тъкмо това е било намерението на папата: още от самото начало да покаже, че отново ще доведе църквата по-близо до базата?

Мозебах: До каква база? Църквата трябва непрестанно да се завръща до базата си, защото тя е една историческа институция и се позовава на едно конкретно историческо време – така наречената пълнота на времето, когато се появява Исус Христос...

„Шпигел“: Може би Франциск си е поставил тъкмо тази задача: да взриви църквата и нейната пазителка, курията?

Мозебах: Канцлерката Меркел може да промени програмата на своята партия, ако сметне това за уместно, ала папата е обвързан с традицията. Той трябва да се грижи за континуитета на традицията, това е неговата главна задача.

„Шпигел“: Но един папа може да си позволи да измисли и нещо ново?

Мозебах: Фигури от рода на Франциск от Асизи, основатели на ордени, мистици, те могат да сондират религията във всички посоки и да рискуват много. Папата обаче не може...”[4]

Куриозно е, че срещу папата се възправят и групи, които привидно издигат знамето на свободомислието. Стига се дори по укори в сатанизъм, които у всеки мислещ човек не могат да будят друго освен насмешка и даже ирония, когато наричат римския папа „слуга на сатаната”. [5] Един нашенски Ню-ейдж сайт дори потърси в езика на тялото знаци за връзка с Дявола:

„Обърнете внимание на снимката по-долу и ще видите как Папата започва речта си, използвайки сатанинския знак на Илюминатите „ОК“. Това може би ще ви даде отговор на въпроса защо Папата не се моли на Бог, преди да започне речта си.”[6]

В пълен контраст с отрицателите, обикновените хора обожават папа Франциск и се стичат на тълпи при посещенията му, впечатлени и възхитени от липсата на показност и скромността на наместника на Христос, който не се страхува да говори на техния език и да се докосва до техните проблеми – от милост към бездомниците и бежанците до контрола на раждаемостта. Много силна страна на неговите обръщения е, че са адресирани потенциално до всички вярващи. И дори, когато изброява, при посещението си в Американския конгрес, различни възрастови и съсловни групи, папа Франциск всъщност *се обръща към всички хора по света* и точно затова словото му е толкова вълнуващо и въздействено с общочовешката си и изконно хуманна насоченост:

Осъзнавайки добре, че проблемите на американците са едновременно тяхно изпитание, но и *проблеми на съвокупното човечество*, той съумява да даде *една цялостна програма на християнска солидарност и взаимопомощ*, която направи скептична корпоративна Америка, но бе възприета като благослов от редовите християни, очакващи да чуят точно такива думи на надежда и упование от своя Пастир. И когато разбират, че той акцентира върху темата за солидарността и човешките права, тоест, че не избягва социалната поанта, а сам съзнателно насочва към нея, отзвукът е повече от положителен в целия свят. Въпреки скептицизма, за да не кажа направо негативното отношение на т.н. глобални корпоративни конструкти, шокирани от активната защита от страна на папата, а следователно, и на днешната папска институция, на нуждаещите се, както и на средната класа, която е гръбнакът на развитите общества.

Тръгвайки от солидарността с *бежанците като страдащи* и нуждаещи се от помощ и подкрепа, папата ни учи да възприемаме страданията им като свои собствени и пледира за толерантност между религиите. Квинтесенцията на обръщението му към американския народ, но и към света като цяло е: **„Да си спомним Златното правило: „Всичко, което искате да правят вам човеците, същото правете и вие тях“ (Мт. 7:12)“**[7]

След това обаче той отново се връща към любимата си тема за *неравенството като взривяващо социалния мир*, пледирайки за повече социалност в политиката, свързвайки неразривно християнските разбирания за равенство с идеала за социална справедливост за всички. „Всяка политическа активност трябва да е подчинена на благоденствието на човешкото създание и да е базирана на уважение към достойнството му. 'Ние считаме тези истини за видни от само себе си, че всички хора са създадени равни, че те са дарени от своя Създател с някои неотчуждаеми права, че сред тези права са живот, свобода и стремеж към щастие' (бел. ред. – цитат от Декларацията на независимостта на САЩ). **Ако политиките наистина са в служба на човека, би следвало той да не може да е роб на икономиката и финансите.** Политиките, вместо това, са изразение на нашата завладяваща нужда да живеем като един, за да построим едно от най-големите общи блага – *общество, което жертва частните интереси, за да споделя, справедливо и мирно, своите богатства, интереси, социален живот* (курсивът мой – Е.Л.). Не подценявам трудността, въвличена в това, но ви окуражавам в този опит.”[8]

Тази всееманципационна риторика е *истински християнска по дух*, понеже поставя в основата на мотивите на човешката дейност идеала за братство и равенство, заложен от Христос в Евангелието. С целия си начин на живот, действие и мислене, папа Франциск II утвърждава *ценностите на апостолическото християнство*, необременено от материалното битие на Църквата като институция и вярно единствено на принципите на действената и всепрощаваща Любав. Справедливата му критика на съвременната консумативна цивилизация и алчността на корпорациите удря точно в целта – *заклеймяване на гонитбата за печалба, култа към потреблението и възхищението към богатите и успелите хора като герои на времето.*

Корпоративна Америка бе особено шокирана от посочването на четири ключови имена, сред които освен националните герои *Ейбрахам Линкълн* и *Мартин Лутер Кинг*,

изпъкват двама души – знамена на солидарността *Дороти Дей* и *Томас Мертън*. Тоест, „папата на бедните” отново постави една нравствена поанта в речта си, която изтъква като първостепенна етическа добродетел способността да състрадаваш и да помагаш на нуждаещите се.

В същото време той преподава един възвишен урок по етика за всички, лансирайки чрез личния си пример идеала за скромното и честно съществуване в солидарност и грижа за страдащите. Неговата персонална скромност, дори аскетизъм в частния живот, е възвръщане към *първообраза на християнина*. Примерът се харесва на вярващите, защото им припомня битието на Спасителя. И неговата непримиримост към фарисеите и фарисейщината.

Папа Франциск издига етиката на нова висота, свързвайки неразривно пътя на духовната еволюция на личността със социалната еманципация. Той призовава за живот в толерантност и взаимопомощ, солидарност и грижа за всеки и всички в духа на любовта към Близкия и изначалното равенство и братство, за което Спасителят дойде на този свят, дарявайки надеждата за Нова земя и Ново небе.

Нему е близка и грижата за планетата като общ дом на човечеството. Затова и екологическите му възгледи са неразривно свързани с етиката като начин на живот и с грижата за бедните, тъй като не те, а богатите и алчни за власт и повече материални блага съсипват безогледно онова, което е създал Бог за всички. Неговата първа енциклика „*Laudato Si*”, посветена на грижата за нашия общ дом (в превод: „Хвала Тебе”, израз, взет от „Песен на творенията” на Св. Франциск от Асизи), е представена на 18 юни 2014 г. в новата Синодална аула на Ватикана [9].

В посланието си, папа Франциск определя „нашия общ дом” като *неделима, цялостна къща*, където икономическите, социалните и екологичните измерения са неразривно свързани. Говорейки за ролята на сдруженията и организациите на гражданското общество, които имат за цел да действат за общото благо, той поставя като основен акцент преодоляването на неравенството между богати и бедни. Папското послание показва *тясната връзка между бедните и крехкостта на планетата*, напомняйки, че „Никога не сме наранявали и унищожавали толкова нашия общ дом, тъй както правим през последните двеста години”.

Задавайки ключовия въпрос „Какъв свят искаме да оставим на тези, които идват след нас, на децата, които сега растат?”, папа Франциск рисува картина на смъртна

опасност за съвременното човечество, но и дава надежда, утвърждавайки: „Не всичко е загубено. Човешките същества, поставени в най-лоши условия, са способни да се издигнат над себе си, избирайки отново това, което е добро и поставяйки ново начало”.

И ние – отделните хора, семействата, местните общини, нациите и международните организации, тоест, всички трябва да се пропием от красотата и моралната отговорност на тази задача. Но за да може да си отговори на него, преди всичко трябва да реши *какви са основните му цели, за какво работи и се бори*, култивирайки в себе си *по-голяма възприемчивост към проблемите на околната среда* с искрена грижа за планетата и със *способност за сътрудничество*. Вместо да деградира до равнодушие или меркантилност, съвременният човек трябва да може да направи правилния за всички *избор между доброто и злото*. Тъй като все още етическите му чувства и мотивация са съхранени, а не са погубени от консумативната цивилизация.

За да осмисли дълга си обаче, човечеството като цяло задължително следва да преосмисли чрез критическа парадигма формите на властта, произтичащи от технологиите, залагайки на разбиране връзката между икономиката и прогреса, самоценността на отделната личност, както и на човешкия смисъл на екологията. Без да отрича успехите на техниката и технологиите, Папа Франциск утвърждава, че технократическият модел е опасен тогава, когато не признава, че пазарът сам по себе си не може да гарантира всестраниното развитие на човека и интеграцията му в социума, нито да хармонизира отношенията човек-планета и човек-култура.

Затова е необходима **интегрална екология**, включваща в себе си човешките и социални аспекти в неразривно единство. А това предполага да се промени кардинално *начина на живот, производство и потребление*. Това е **нов модел на справедливост**, който би трябвало да ни накара да разберем, че „Всяка цепнатина в солидарността и в човешката дружба нанася вреда на околната среда“.

Предотвратяването на подобна опасност изисква дълбоко разбиране на взаимнообвързаността на личностните, семейните, трудовите, урбанистичните и всички други отношения, включително отношението на човека към самия себе си, обединени от разбирането за **общото благо**, без което екологическата криза винаги ще е и социалноекологически проблем [10].

Папата решително подкрепя учените, както и всички вдъхновители, исторически и съвременни, за написването на енцикликата, сред които фигурира и Вселенският

патриарх Вартоломей Първи, понеже той „обръща особено внимание на необходимостта всеки да се покае за своя собствен начин, по който малтретира планетата“. Според него, екологическата криза може да бъде преодоляна само ако бъдат извлечени „най-добрите плодове на съвременните научни изследвания, за да ни позволи до стигнем до тяхната дълбочина и да положи основата на последващия етичен и духовен преглед“ на влошаване качеството на човешкия живот, социалния упадък, глобалното неравенство, слабостта на ответните мерки и честото безразличие и дори цинизъм на управляващите.

Енцикликата пледира за диалог между нации и правителства. За него точно това е ключът към „интегрирана екология“. Важно е да се отбележи, че тя не спестява упреците към управляващите, призовавайки ги *да гарантират опазването на екосистемите*. позовавайки се на неуспешността на твърде много световни срещи на високо равнище. Глобалното развитие и проблемът за климатичните промени са свързани фатално и се оказват *едно от основните предизвикателства пред човечеството*. Нещо повече. Става дума за сериозна социална болест, чиито симптом са климатичните предизвикателство и точно затова е нужна „трансформация на начина, по който сега живеем, в по-голямо уважение към хората и планетата“. Тоест, „Всеки екологичен подход трябва да включва и социална гледна точка, която да отчита основните права на бедните и онеправданите...“.

Влошаването на човешката среда води до *деградация* на ойкумена, но и до *социално и човешко разпадане*, което е най-страшно от морална гледна точка: „Човешката среда и околната среда се влошават; ние не можем да водим адекватна борба с деградацията на околната среда, ако не отчитаме причините, свързани с човешкото и социално разпадане“.

Не бива да се смята обаче, че Папата си затваря очите за опасностите пред постмодерната цивилизация. В реч на 21 декември 2015 г. той заяви с огромна мъка пред вярващите, че *сегашното хаотично състояние на света бележи началото на „края на времето“ и че по това време следващата година светът може да бъде неузнаваем*. И дори обяви началото на Третата световна война. Неговата категоричност стресна света, тъй като не е известно дали той няма предвид пророчествата от Фатима и други тайни документи, съхранявани във Ватикана. Обвинителните му слова продължават да кърпят в ушите на всички мислещи хора: „Докато светът гладува, гори

и потъва в хаос, ние трябва да разберем, че тази година празнуването на Коледа за тези, които са решили да празнуват, може да е последната им Коледа.”[11]

Става въпрос за *личната отговорност на всеки един човек* пред лицето на планетата и ценностите на културата. А това предполага пред всичко промяна в отношението към хората като творци на своя живот и споделящи общи хуманни ценности. Затова не е случайно, че папа Франциск бе удостоен с наградата „Карл Велики“ за неговата ангажираност за защита на мира и европейските ценности. За него всички хора са равноправни [12] и всички са еднакво ценни за Бога. Старата Европа не бива да бъде високомерна пред емигрантите и трябва да търси мостове с всички християнски деноминации:

„Трябва да уважаваме достойнството на всеки човек. Мечтая за Европа, в която да си имигрант не е престъпление. Европа трябва да защитава и насърчава правата на всички, без да пренебрегва своите задължения. Не искам да видя Европа, в която идеята за правата на човека се превръща в утопия.

Нови хора идват в Европа, защото те са изгубили всичко. Създава се впечатление, че континентът е загубил способността си да бъде иновативен и креативен. Какво се е случило с тази Европа на хуманизма и шампион на човешките права? Трябва да преосмислим модела на нашето общество, създавайки работни места, най-вече за младите хора. Мечтая за Европа, която отваря своите порти за нуждаещите се, помага на децата и се грижи за бедните“, заяви папа Франциск пред европейските лидери, събрали се в Рим в чест на награждаването му.

Вярвайки в реалността на божествения и човешки идеал за хуманно развитие, папа Франциск II се превръща във вдъхновение за търсещите духовния път, отричайки меркантилизма, егоизма и консумативизма. Това е и верният път за *евангелизация на постмодерната култура* и преодоляване присъщото ѝ *релативизиране на ценностите*, по същество отричаща самата същност на морала като универсален регулатор на човешките отношения. Именно в тази интертекстуалност новият Папа изпъква не само като *велик реформатор*, но и като *велик учител по нравственост*.

БЕЛЕЖКИ

[1] Вж. **Fromm. E.** *The Dogma of Christ and Other Essays on Religion, Psychology and Culture*. New York, 1963.

[2] К. Кауцки ги нарича „християнски пролетариат“ (*Kautsky. Der Ursprung des Christentums*, S. 345).

[3] Главата на Католическата църква е заявил, че хората на този свят имат извънземни „братя и сестри“ и че срещата ще се състои скоро, пише anno3000.altervista.org. В своята проповед на 13 април 2014 г. на площад Свети Петър, папа Франциск без колебание заяви пред вярващите: „Скъпи братя, аз искам да кажа на всички вас, че ние не сме сами във Вселената. Науката постигна значителен напредък и се очаква в близко бъдеще ние да научим за съществуването на наши нови братя и сестри, с които ще обменим знаци за мир. Този ден ще бъде удивителен, и не забравяйте, че Бог е един, и винаги гледа всеки от нас“.

[4] **Мартин Мозебах.** *Папа Франциск, популярност за сметка на църквата?* „Либерален преглед“, Публикувано на 08 Юли 2015.

[5] *Сатанизм Ватикана и Власти*, вж. www.youtube.com/watch?v=cBeKjBqV8m8

[6] Виж Newage.bg

[7] *Папата: Мигрантите не са числа, а личности. Светът не е само добро и зло*, от <http://www.ploshtadslaveikov.com/papata-migrantite-ne-sa-chisla-a-lich>

[8] Пак там.

[9] Пълното заглавие е: *Lettera enciclica Laudato si' del Santo Padre Francesco sulla cura della casa comune* (Енциклика „Хвала Тебе“ на Светия отец Франциск относно грижата за общия дом). Документът съдържа 192 страници, разделени на въведение, шест глави и две заключителни молитви и призовава за спешни действия във връзка с възможната необратимост на климатичните промени.

[10] Виж подробности по отделните постулати на <http://ru.radiovaticana.va/news/2015/06/18/%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B0%D1>.

[11] Посланието е известно като „Pope says This may Be Our Last Christmas“.

[12] Показателно е, че в навечерието на Великден 2013 г. той изми по Христова традиция краката на 12 осъдени престъпници, давайки пример как трябва да преодоляваме горделивостта предразсъдъците в себе си, за да бъдем истински ученици на Христос, а през 2016 г., преди Великден изми краката на дванадесет имигранти, пледирайки за съчувствие към всички страдащи.